

huizen worden in de Palembangsche bovenlanden aangemaakt en bevatten somtijds 4 tot 6 vertrekken, behoorlijk van matwerk, waarin de Palembanger zoo zeer uitmunt, versierd. Deze woningen zakken de rivier af en worden te *Palembang*, naar mate van derzelver grootte, van 20 tot 40 Spaansche daalders verkocht. Ook in de bovenlanden van dit rijk wordt eene soort van prauwen (*pantjallons*) aangemaakt, welke, door hunne bijzondere constructie, eenige aanmerking verdienen.

De menigte van houtrijke bosschen der Palembangsche bovenlanden leveren boomen op, welke tot het zamenstellen van deze prauwen bijzonder geschikt zijn. Nadat dezelve van derzelver takken ontbloot zijn, worden zij, door middel van vuur, uitgehold en bekomen alsdan de vorm van een *canot*, zeer spits aan de uiteinden en van eene buitengewone lengte.

Eene van de statie-prauwen des Sultans was 70 voet lang, op 6 voet breedte en 3 voet diepte. Om tegen de hitte beschut te zijn, worden deze *pantjallons* meestal met daken bedekt. Door 40 roeijers bestuurd, worden deze vaartuigen op eene, den Indianen zoo eigenaardige wijze, met kleine riemen (*paguijen*) tegen den sterksten stroom, met eene verwonderenswaardige snelheid, opgevoerd. Meestal heffen zij daarbij een wild en woest gejuich aan.

De noodzakelijkheid, om in eene zoo handelrijke stad als *Palembang*, steeds met elkander gemeenschap te hebben, hetwelk alleen te water geschieden kan, deed ook kleine booten tot dat einde in gebruik zijn. Veelal hebben deze slechts een voet diepte, op 2 breedte en 4 lengte, moettende de roeijer zorgen het evenwigt te bewaren, daar deze vaartuigen ligtelijk aan omslaan zijn blootgesteld.

Kanons, lilla's, scherpe wapenen en buskruid.

Men kan met geene zekerheid bepalen, op welk tijdstip de Palembangers begonnen hebben kanonnen te gieten en vuurwapenen te vervaardigen. Indien zij zulks van de Europeërs geleerd hebben, hetwelk echter door verschillende schrijvers in twijfel wordt getrokken, hebben zij van dat onderwijs al dadelijk veel voordeel genoten; daar de oudste Portugesche schriften melden, dat zij daarvan reeds gebruik maakten, ten tijde dat deze natie de Indische zeeën het eerst bezochten (1).

De zamenstelling hunner metalen stukken (ijzeren vervaardigen zij niet) bestaat uit $\frac{1}{2} \frac{8}{5}$ rood koper, $\frac{4}{5}$ lood, $\frac{2}{5}$ tin en $\frac{1}{5}$ geel koper. Zij gieten deze stukken, welke zij *lilla's* noemen, over de kernstang.

Het grootste stuk, dat men nu laatst te *Palembang* gezien heeft en ook het grootste is, dat immer aldaar

gegoten werd, had eene lengte van 9 voet. Daaruit kon een kogel van tusschen de 12 en 18 pond geschoten worden, komende deszelfs middellijn echter naderbij een 12 dan een 18 ponder. Dit stuk is voor ruim vijftig jaren te *Palembang* gegoten, zoo mede de kleine metalen stukken, welke men in den Kraton gevonden heeft.

Thans bestaat er niets meer van hunne kanongietery, en de kogelgietery, eene gebrekkige navolging van hetgeen in Europa bestaat, had nog laatstelijk eenige kogels opgeleverd. 40 kogels van 8 à 12 pond hadden zij daggelijks kunnen gieten. In de batterijen zijn vele gesmede kogels gevonden.

Scherpe wapenen worden te *Palembang* uitmuntend schoon vervaardigd. Derzelver krissen en klebans zijn zeer gezocht. Ook maken zij geweren; doch wijken hunne modellen geheel van de Europeesche af.

De bestanddeelen van het buskruid te *Palembang* zijn $\frac{2}{3}$ salpeter, $\frac{1}{3}$ kolen en $\frac{1}{3}$ zwavel. De salpeter (kunst salpeter) vervaardigen de Palembangers zelven, en bekomen die gedeeltelijk ook uit *Bengalen*. De houtskolen branden zij ook zelven en, hebben daartoe ovens, zoo als bij de Europeanen gebruikelijk is.

Ter vermenging van deze bestanddeelen, worden de kolen in een zoogenaamd tomboks blok gedaan, fijn gestooten en door eene zeef, van rotting gemaakt, gezuiverd. De salpeter en de zwavel worden gesmolten, gezuiverd en daarna op dezelfde wijze als de houtskolen behandeld. Alle deze deelen worden door elkander gemengd, bevochtigd en andermaal in tomboksblokken gestampt.

Deze vermenging geschiedt alleen naar gissing. De Palembangers kennen geene bepaling van hoeveelheid van ieder der vereischte bestanddeelen. De korreling geschiedt door middel van eene zeef van rotting, waarvan men de fijne en volttooide arbeid niet genoeg bewonderen kan. Intusschen is het gebrekkige der bereiding oorzaak, dat hun buskruid van eene slechts zeer zwakke hoedanigheid is. De Palembangers hebben zich dan ook, in de hier boven beschreven gevechten, voornamelijk van Engelsch buskruid bediend. Deze laatste bijzonderheid wordt, onder anderen, ook daardoor bevestigd, dat men in de batterijen van de *Gombora*, 2000 ponden buskruid in vaten gevonden heeft, welke met Engelsch merk voorzien waren.

HOLLANDSCHE VOLKSGEEST.

» De ondervinding is de beste leermeesteres. — Niet alleen voor enkele personen geldt deze spreuk, maar ook voor geheele volken in hun maatschappelijk verkeer, zoowel ten opzichte van hen-zelfen, als ten aanzien van de hen omringende en naburige volken. Zoo oefenen de ondervinding, de omstandigheden, algemeene rampen, of noodlottige gebeurtenissen, somtijds den grootsten invloed op het eigendommelijk karakter van een volk uit — doen somtijds dat karakter geheel verloren gaan — vermengen

(1) HERRT, *Voyages en 1677*, spreekt van vuurmonden gegoten vroeger dan de komst der Europeanen. ARGENSOLA over hetzelfde onderwerp, - MAANDEN *Hist. of Sumatra*. Ook volgens de getuigenissen der Palembangers, welke men daarnaar gevraagd heeft, zouden de Arabieren hunne onderwijzers geweest zijn.

het met dat van andere volken. Hetzelve wordt daardoor gewijzigd, verminderd, verbeterd, of keert, in de school van tegenspoeden gelouterd, naar tijd en omstandigheden aangemeten, tot het oude echt nationale terug.

Hem, die met eenig nadenken de geschiedenis van ons dierbaar vaderland, in het tijdperk van de laatste afgelopen vijftig jaren, heeft nagegaan, zal het niet aan juiste opmerkingen, omtrent de onderscheidene wijzigingen en veranderingen, welke het karakter der Noord-Nederlandsche bevolking in dat tijdperk ondergaan heeft, ontbroken hebben. De indrukken, die hetzelve door het verbond met vreemde landen ontving — de wijzigingen, welke het daardoor onderging, zulken insgelijks aan het zoekend oog niet ontsnapt zijn; terwijl eene algemeene plotselinge terugkeer, na jaren van tegen- en voorspoed, tot datgene, wat hetzelve van oudtijds, zoo voordeelig van alle andere volken onderscheidde, te zeer door de omstandigheden gekenmerkt is, te duidelijk aan het oog van elk denkend Hollander moet voorgekomen zijn, dan dat deze verandering ten goede, onopgemerkt zou zijn voorbijgegaan.

De terugkeer tot het zuiver oorspronkelijk volkskarakter is echter niet volkomen; maar heeft zich, naar het inzien van *Spectator*, naar tijd en omstandigheden, gewijzigd vertoond — en om niet van andere indrukken te spreken, die het oorspronkelijk Hollandsch karakter ontvangen heeft — welke ook buiten den werkring van *S.* liggen — heeft hetzelve, ten opzichte van den stand, waaraan *S.* zich gewijd heeft, en welks tolk hij zich voorstelt te zijn of te zullen worden, eene voordeelige verandering ondergaan.

Niet dat het bij het volk en de regeerders immer aan dankbaarheid ontbroken heeft jegens hen, die zich door uitstekende daden in 's lands land- of zeemagt aan het vaderland verdienstelijk maakten; maar nooit drukte die dankbaarheid zich zoo algemeen, met zooveel geestdrift, zoo onbaatzuchtig uit, als in de noodlottige jaren 1830, 1831 en 1832. Vroeger werd wel eens, te opzettelijk, de erkenning van het volk afgemeten naar de voordeelen, die deze of gene kloekmoedige daad ten gevolge had, en veeltijds vergat men den morelen invloed, die dezelve te weeg bracht, wanneer er geene materiële voordeelen aan verknocht waren — slechts weinigen uitgezonderd, die, door alle tijden heen, daaraan eene zekere waarde wisten te hechten.

Een enkel voorbeeld daarvan zal dit voorgeven staven; namelijk, de verovering der zoogenaamde *Spaansche zilvervloot*, door 's lands admiraal *Pieter Pieterszoon Hein*, in 1628; want welligt werd er nooit met minder moeite grooter zege behaald, en nooit werd de dapperheid van eenen admiraal hooger geroemd, dan in die oogenblikken. Zeker was het evenwel, dat de dappere *Piet Hein*, bij andere voorvallen, veel meer gelegenheid had gevonden, om zijnen moed en onversaagdheid te doen blijken, zonder dat het volk of de deelhebbers der Oost-Indische maatschappij zich dermate beijverden, om hem toe te juichen. Doch deze groote toejuiching werd ook aan bovengenoemde deelhebbers betaald, met eene uitdeeling van den buit, tegen 50 ten honderd!

Wanneer men de ontstoken geestdrift bij het volk, op het hooren van het heldhaftig bestaan van den onsterfelijken *van Speijk*, vergelijkt met die bij de mare, welke den heldendood van *Reinier Claassens* in het vaderland overbragt — wanneer men de juichstem van geheel oud Nederland, bij het vernemen van de trekken van heldenmoed van eenen *Hobein*, van *Leuven* en anderen, die toch geene materiële voordeelen aanbragten, vergelijkt met de aan den dag gelegde erkenning der natie, in vroegere tijden, op het vernemen van groote overwinningen door hunne landgenooten behaald, — wanneer men de geestdrift opgemerkt heeft, waardoor de bewoners der hoofdstad zich zoo in het oog vallend kenmerkten, toen de geliefde koning, eenige maanden na alloop van den tiendaagschen veldtogt, aldaar verscheen — toen men reeds tijd van overweging had gehad, om te kunnen berekenen, dat de bevochtene materiële voordeelen, door de daarop gevolgde talloze nieuwe opofferingen, verre overtroffen waren, en eene duistere toekomst niet veel beters beloofde — dan zal men moeten toestemmen, dat het volkskarakter eene loutering heeft ondergaan, daar het vroeger, uithoofde van den hoofdtrek — handelgeest — niet geheel van baatzuchtigheid was vrij te spreken.

Als een handeldrijvend en zeevarend volk, deelde ook vroeger bij voorkeur, deszelfs natuurlijke beschermer — 's lands zeemagt — in de gunsten en in de erkenning der natie en in die der regeerders — want onafgewend waren hunne zorgende blikken op de bevordering van den handel en 's lands zeewezen gevestigd. En hoewel deze voorkeur in vele opzichten gerechtigd was, werd echter vroeger de landmagt een weinig te stiefmoederlijk behandeld. Zonder in den volstrekten zin des woords in minachting bij het volk te staan, genoten de landtroepen — uitgezonderd in eenige landbouwende gewesten van het gemeenebest — weinig of geene achting. Het zoude welligt een geheel afzonderlijk betoog waardig zijn, om den nadeeligen invloed te schetsen, die deze vergetelheid op de gezindheid der troepen te weeg bracht; eenen invloed, die zich in de ongelukkige veldtogten van 1794 en 1795 duidelijk genoeg deed kenmerken.

Merkbaar veranderde echter het algemeen gevoelen omtrent de landtroepen, gedurende het tijdperk van 1800, tijdens de kortstondige regering van *Lodewijk Napoleon*, en onder het Fransche keizerrijk; toen wij — voor het overige tot onze schade — gedwongen in den militairen roem van Frankrijk moesten deelen. Doch ook daar leerde men, wat de opgewekte naijver op onze landzaten vermogt, en hoeveel een aangekweekt moreel op den moed van den krijgsman werkt. Het toenmalig Hollandsche leger behoefde voor de beste fransche keurbenden in geoefendheid, moed, volharding en in het verduren der ongemakken van het krijgsmansleven niet te wijken. Dat een bevoegd regter — *Napoleon* — dit erkende, blijkt uit de woorden, waarmede hij zijnen broeder aansprak, toen hij hem het bestuur over Holland opdroeg: » *Prince, entretenez parmi vos troupes cet esprit, que je leur ai connu sur le champ de bataille!* »

Toen Holland het juk verbrak, waaronder het jaren lang gebukt ging, en door inspanning van eigen krachten zich

weder tot den rang der onafhankelijke mogendheden verbiel — zich een vorst koos uit den stam, waaraan het grootendeels deszelfs vroeger onafhankelijk bestaan te danken had — toen het kort daarna deszelfs zonen op de velden van *Quatre-Bras* en *Waterloo* had zien strijden, bloeden en overwinnen — ja toen juichte men de landtroepen niet minder toe, dan later onze moedige zeehelden voor *Algiers* en *Palembang*. Doch met den terugkeer tot handel en nijverheid, konde men ook duidelijk genoeg, in de noordelijke gewesten van het toenmalig koninkrijk der Nederlanden, een, wel niet volkomen — doch gedeeltelijk — terugkeeren tot de oude gevoelens, ten opzichte der landtroepen, bespeuren; ongelukkigerwijze was het welgevallen voor de zee-magt daardoor niet toegenomen. Het ergste echter — *Spectator* kan dit nu, na eene gedeeltelijke verandering ten goede, vrij zeggen — was, dat de hooge regering niet veel meer dan het volk deed, om de steeds zoo noodzakelijke emulatie bij de strijdkrachten van den staat op te wekken. Noch opgewekt moreel, noch blijkbare nijdver bestond er, noch bij de land- noch bij de zee-magt. Eene gebrekkige zamenstelling van beiden, had veel van de geestkracht uitgedoofd, waarvan zij, in opgenoemde groote gebeurtenissen, nog bewijzen hadden gegeven; zelfs was dit blijkbaar bij vele hoofd- en andere officieren, die vroeger zich zoo voordelig gekenschetst, en roemrijk in den 20 jarigen oorlog hunne epauletten en onderscheidingsteekenen gewonnen hadden.

Is dit ingeslopen gebrek de eenige voornaamste oorzaak niet geweest, tot de ontbinding van datgene, wat in het jaar 1815 de Vveener diplomaten eene Europeaansche proef noemden, dan was het, naar het inzien van *Spectator*, toch éene der voornaamste oorzaken.

Toen de nood echter klom, zocht men de middelen, vereerde dezelve en juichte ze toe. De kreet des konings: *TE WAPEN!* *TE WAPEN!* klom van stad tot dorp, en vond zoowel, in de paleizen als in de schamele hut, eenen toestemmenden weerklank. Geheel Oud-Nederland weergalmde van het krijgsmuziek en het krijgsgedruisch, en even als de Barden der Batavieren de roemrijke daden hunner helden bij onderscheidene gelegenheden opzongen, om hunnen landgenooten heldenmoed en vaderlandsliefde in te boezemen, evenzo ontvonkten de tolken der openbare meening, vaderlandslievende schrijvers en dichters, den heldenmoed bij de afstammelingen van het heilig voorgeslacht. Zoek vrij in de geschiedrollen van het vaderland; het voorbeeld, in de laatste twee jaren gegeven, was oorspronkelijk en geene navolging!

De geestkracht, uit het volk opgegaan, hoewel door haar ontvonkt, deed de hooge regering geheel ontwaken, sterkte hare eerste door zwakheid gekenmerkte schreden, en vooraan staat zij nu met het volk op de schaal van *kracht* en *ontwikkeling van staatkundige beschaving*!

Erkent het, brave koning, dierbaar vaderland en moedige strijders, wederkeerig, wat zedelijke invloed, wat emulatie, wat dankbaarheid, wat onderling vertrouwen vermag! waartoe een in aantal klein volk in staat is! De lof aan *van Speijk* en

anderen toegekend, heeft honderde navolgers voor de toekomst gevormd, en uit de lijken uwer betreurde helden zijn duizende andere helden geboren. Dat ook nu de lessen en wenken, die niet de tijd en omstandigheden, maar eene steeds zorgende Voorzienigheid tot ons aller bestwil gaf, voor ons en voor onze nakomelingen niet verloren gaan! Men heeft de hefboomen leeren kennen, om het werktuig in beweging te zetten; dat men ook deze in rustiger tijden niet verbrijzele en verachte, want de loopende tijden doen genoegzaam vooruitzien, dat men ze misschien wederom zal moeten aanleggen!

De bovenstaande denkbeelden rezen in *Spectator* op, bij de lezing van een artikel in de *Arnhemse Courant* van den 14n Julij ll., ten titel voerende: *krijgsbedrijf uit den Spaanschen oorlog*; maar voornamelijk bij de hier volgende voorafgaande opmerking van den schrijver:

» Wij verwonderden ons meermalen, dat die daden, welke den Hollandschen moed en het Hollandsch beleid ook in de veldtogten van den grootsten veldheer zijner eeuw deden kennen, nimmer afzonderlijk en naauwkeurig zijn bijeenverzameld, als eene waardige eerzuil daarstellende voor ons vaderland, ook in de rampvolste dagen."

» Wat voor velen onzer landzaten roemrijk is verrigt geworden in de veldtogten van Spanje, Italië (?), Rusland en Duitschland, is als door eenen duisteren nacht voor aller oogen verborgen gebleven, even als of geene zon de krijgsbedrijven in dien tijd mogt beschijnen."

» De faam der moedigste daden verspreidde zich niet verder dan tot de bergketen van Spanje, Italië en Duitschland, en geene echo bragt het verhaal derzelve tot ons over."

De beantwoording dezer aanmerkingen stelt *Spectator* zich voor, in een zijner volgende nummers te geven.

PLAATS GEHAD HEBBENDE PROMOTIEN, BIJ HET LEGER.

Volgens een Koninklijk besluit van den 18den Julij zijn de navolgende tweede luitenants, in hunnen tegenwoordigen rang en ancienniteit, overgeplaatst:

Bij de afd. gren.: F. G. N. de Villepoix, van de 5de afd. inf.; A. E. Mansfeldo, van de 7de afd. inf.; H. VV. Buys, van de 8ste afd. inf.; A. van Dalen, van de 12de afd. inf.; L. van Bronkhorst, van de 13de afd. inf.; H. van der Heyden, van de 14de afd. inf., en M. Ruth, van de 17de afd. inf.

Bij het 1ste bat. jag.: P. N. Roche, van de 17de afd. inf.

Bij het 2de bat. jag.: VV. P. Macleod, van de 7de afd. inf.; J. C. J. Smits, van de 12de afd. inf.

Bij een Koninklijk besluit van den 19den dezer, is de kap. D. H. Laasman, thans twee derde tractement genietende, in activiteit gesteld en bij de 2de afd. inf. ingedeeld; is tot kap. benoemd: de 1ste luit.-adj. J. J. Verschoor, van de afd. gren., met bepaling dat hij in zijne tegenwoordige betrekking van bat.-adj., hij voormeld korps, zal blijven dienen; en zijn verder tot kapitein benoemd:

Bij de 18de afd. inf.: de 1ste luit. S. J. Gochins, van de afd., en bij de 5de afd. inf.: de 1ste luit. H. van der Straal, van het 2de bat. jagers.

Nog is de titulaire rang van kapitein verleend aan den 1sten luit. A. Portmans, thans dienende als tijdelijk plaatselijken kommandant te Oostburg.